

Konstytucja RP. Rozdział IX – Organy kontroli państwowej i ochrony prawa. Organy konstytucyjne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach, *Wystąpienie pokontrolne*, 2019 r., dostępny w internecie: nik.gov.pl [dostęp 21.05.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 21.05.2020 r.].

- Źródło: (...), 24.02.2020 r., dostępny w internecie: wiadomoscihandlowe.pl [dostęp 21.05.2020 r.].
- Źródło: Biuro RPO, *10 przykładów interwencji indywidualnych Rzecznika Praw Obywatelskich w 2017 r.*, 4.01.2018 r., dostępny w internecie: rpo.gov.pl [dostęp 21.05.2020 r.].

Konstytucja RP. Rozdział IX – Organy kontroli państwowej i ochrony prawa. Organy konstytucyjne

Źródło: domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Repetitorium**”.

W tym materiale powtórzmy wiadomości z jednego z działów z wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu organów kontroli państwowej i ochrony prawa oraz organów konstytucyjnych oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Przeanalizujesz zapisy w Konstytucji RP dotyczące Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.
- Scharakteryzujesz kompetencje organów kontroli państwowej i ochrony prawa.
- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących organów kontroli państwowej i ochrony prawa oraz organów konstytucyjnych.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Dla zainteresowanych

**Konstytucja RP.
Preambuła, rozdział I i II**

**Konstytucja RP. Rozdział
III – Źródła prawa**

**Konstytucja RP. Rozdział
IV – Sejm i Senat.
Procedura legislacyjna**

**Konstytucja RP. Rozdział
V – Prezydent RP**

**Konstytucja RP. Rozdział
VI – Rada Ministrów
i administracja rządowa**

**Konstytucja RP. Rozdział
VII – Samorząd
terytorialny**

**Konstytucja RP. Rozdział
VIII – Sądy i trybunały.
Sąd Najwyższy**

**Konstytucja RP. Rozdział
X – Finanse publiczne**

**Konstytucja RP. Rozdział
XI – Stany nadzwyczajne**

**Konstytucja RP. Rozdział
XII – Zmiana Konstytucji
RP**

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Konstytucja RP. Rozdział IX – Organy konstytucyjne

Oprac. na podst.: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., isap.sejm.gov.pl [dostęp: 19.04.2021].

Najwyższa Izba Kontroli

Najwyższa Izba Kontroli (NIK) jest naczelnym organem kontroli państwowej. Podstawowym zadaniem NIK jest kontrola wykonania budżetu państwa. Ocenia ona sposób wydatkowania środków publicznych i korzystania z majątku publicznego.

NIK rozstrzyga samodzielnie i ostatecznie w podlegających jej sprawach, nie ma możliwości uchylenia jej decyzji lub odwołania się od niej.

NIK pełni funkcję organu pomocniczego sejmiku w realizacji jego funkcji kontrolnej w państwie. Jest niezależna od struktur władzy wykonawczej i podlega jedynie sejmikowi. Zwierzchnictwo sejmiku nad izbą wyraża się w kształtowaniu jej składu personalnego, prawie do zlecenia przeprowadzenia kontroli i zobowiązania jej do dostarczenia określonych materiałów.

Logo NIK

Źródło: domena publiczna.

Instytucje podlegające kontroli NIK	Kryteria kontroli
organy administracji rządowej Narodowy Bank Polski państwowe osoby prawne inne państwowe jednostki organizacyjne	<u>legalność</u> <u>gospodarność</u> <u>celowość</u> <u>rzetelność</u>
organy samorządu terytorialnego komunalne osoby prawne inne komunalne jednostki organizacyjne	legalność gospodarność rzetelność

Instytucje podlegające kontroli NIK	Kryteria kontroli
inne jednostki organizacyjne podmioty gospodarcze (w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki publiczne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa)	legalność gospodarność

Obowiązki NIK wobec Sejmu RP

Obowiązki NIK	wobec Sejmu RP
<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wykonanie budżetu państwa i założenia polityki pieniężnej państwa 	analizę przedkłada sejmowi
<ul style="list-style-type: none"> • wydaje opinię w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów 	opinię przedkłada sejmowi
<ul style="list-style-type: none"> • sporządza sprawozdania o wynikach swojej kontroli i wnioskach 	informacje przedkłada sejmowi
<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia coroczne sprawozdania ze swojej działalności 	sprawozdanie przedstawia sejmowi
<ul style="list-style-type: none"> • udziela odpowiedzi na interpelacje i zapytania posłów 	obowiązek Prezesa NIK wobec sejmu
<ul style="list-style-type: none"> • wydaje opinie o projektach ustaw 	przedstawiciele NIK przedkładają opinie komisji sejmowej – na jej zlecenie

Skład i sposób powołania NIK

Skład	Sposób powołania
--------------	-------------------------

Skład	Sposób powołania
prezes	<ul style="list-style-type: none"> • powołany przez sejm za zgodą senatu na 6-letnią kadencję • ponownie powołany może być tylko raz • nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej
wiceprezesa w liczbie od dwóch do czterech	<ul style="list-style-type: none"> • powoływani przez Marszałka Sejmu RP na wniosek Prezesa NIK
14 członków	<ul style="list-style-type: none"> • powoływani przez Marszałka Sejmu RP na wniosek Prezesa NIK na trzy lata

Rzecznik Praw Obywatelskich

Wyjątkowe znaczenie w dziedzinie ochrony praw człowieka ma instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich (RPO), która powstała na mocy ustawy z 15 lipca 1987 r. (później wielokrotnie nowelizowanej). RPO został powołany w celu zapewnienia jednostce ochrony przed naruszeniami prawa ze strony organów władz publicznych. Rzecznik stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela zapisanych zarówno w Konstytucji RP, jak i w innych aktach normatywnych. Jego działanie może wynikać nie tylko z pogwałcenia prawa, ale i z przeświadczenia, że naruszono zasady współzycia i sprawiedliwości społecznej.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Logo RPO

Źródło: BRPO, licencja: CC BY-SA 4.0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Rzecznika Praw Obywatelskich powołuje sejm bezwzględną większością głosów za zgodą senatu. Brak zgody senatu powoduje konieczność przeprowadzenia całej procedury powołania ponownie. Kadencja RPO trwa pięć lat i dana osoba może sprawować urząd dwukrotnie. Tylko w wyjątkowych okolicznościach (zrzeczenie się

urzędu, trwała niezdolność do pełnienia obowiązków, sprzeniewierzenie się ślubowaniu) RPO może być odwołany z urzędu przez sejm przed upływem kadencji.

Rzecznik jest niezawisły i niezależny od innych organów państwowych. Tryb odpowiedzialności rzecznika przed sejmem określa ustawa. Gwarancjami niezawisłości RPO są:

- [immunitet](#) (o ewentualnym uchyleniu immunitetu może postanowić tylko sejm);
- [apolityczność](#);
- zakaz dodatkowego zatrudnienia (poza stanowiskiem profesora szkoły wyższej).

Kompetencje

Konstytucja RP powierza RPO stanie na straży wolności i praw człowieka i obywatela. Rzecznik nie jest wyposażony w żadne kompetencje stanowiące (nie może nadzorować działań organów państwa, uchylać ich decyzji, wydawać własnych postanowień). Ma za to szeroki zakres **uprawnień kontrolnych**. Z tego tytułu jest upoważniony do:

- wglądu w działalność wszelkich organów państwa i analizę ich działań pod kątem przestrzegania przez nie praw oraz wolności człowieka i obywatela;
- występowania do kompetentnych organów państwa z wnioskami o podjęcie działań na rzecz restytucji (przywrócenia/naprawienia) praw i wolności przysługujących zainteresowanym (np. do Prokuratora Generalnego z zawiadomieniem o naruszeniu przez organy państwa prawa w zakresie praw i wolności człowieka i obywatela, do Sądu Najwyższego – ze skargą kasacyjną, do sądów administracyjnych – o zbadanie legalności decyzji organów administracji publicznej, do organów administracji rządowej i samorządowej – z wnioskami o zmianę decyzji).

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Szczególne uprawnienia

- Występowanie do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności wszelkich aktów normatywnych z Konstytucją RP, ustawami, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi;
- przedkładanie sejmowi i senatowi dorocznej informacji o stanie przestrzegania wolności i praw obywatela;
- przedstawianie sejmowi i senatowi dorocznej informacji o swojej działalności.

Celem podjętego przez RPO postępowania jest pomoc obywatelom w obliczu bezprawnych działań organów władzy publicznej. RPO nie jest organem sądowym i nie może uchylać ani zmieniać decyzji już podjętych. Podejmując wyżej wymienione działania, wpływa na porządek prawny w dziedzinie praw i wolności.

Skargę do RPO może złożyć każda osoba fizyczna i prawna, która uważa, że jej prawa zostały naruszone albo zagrożone przez działania lub decyzje organów publicznych. Wniosek może być złożony w dowolnej formie: osobiście, listownie lub przez inną osobę. Musi on zawierać następujące informacje: dane osoby skarżącej (imię, nazwisko, miejsce zamieszkania), dane osoby, której wniosek dotyczy, a której prawa zostały naruszone; informacje o prawach i wolnościach osobistych naruszonych przez organy władzy publicznej. Wniosek do RPO może być też niesformalizowany – musi jedynie wskazywać osobę lub instytucję, której dotyczy, i przedmiot sprawy. Prawo zwrócenia się do RPO mają obywatele, ale także osoby niebędące obywatelami polskimi, które przebywają na terytorium RP (np. uchodźcy, osoby czasowo przebywające).

Rzecznicy Praw Obywatelskich w Polsce	
Ewa Łętowska	od listopada 1987 r. do lutego 1992 r.
Tadeusz Zieliński	od lutego 1992 r. do maja 1996 r.
Adam Zieliński	od maja 1996 r. do czerwca 2000 r.
Andrzej Zoll	od czerwca 2000 r. do czerwca 2005 r.
Janusz Kochanowski	od lutego 2006 r. do kwietnia 2010 r.

Rzecznicy Praw Obywatelskich w Polsce	
Irena Lipowicz	od czerwca 2010 r. do września 2015 r.
Adam Bodnar	od września 2015 r.

Rzecznik Praw Dziecka

Rzecznik Praw Dziecka (RPD) został powołany po raz pierwszy w 2000 r., na mocy art. 72 ust. 4 Konstytucji RP.

Kompetencje

RPD zajmuje się badaniem przestrzegania praw dziecka, wynikających m.in. z Konwencji o prawach dziecka.

Jego kompetencje i tryb działania w zakresie praw dziecka są znacznie mniejsze niż RPO. Może się jedynie – na podstawie skargi albo z własnej woli, co czyni rzadko – zwrócić do organów władzy publicznej lub innych instytucji o wyjaśnienie i przedstawienie niezbędnych informacji czy akt w celu ustalenia, czy prawa lub dobro dziecka zostały naruszone lub są zagrożone. Po stwierdzeniu naruszenia lub zagrożenia naruszeniem Rzecznik Praw Dziecka może zwrócić się do RPO, właściwych organów lub instytucji, o podjęcie działań w obronie praw dziecka.

Logo Dziecięcego Telefonu Zaufania
 Źródło: Biuro Rzecznika Praw Dziecka, licencja: CC BY-SA 3.0.

Rzecznicy Praw Dziecka w Polsce	
Marek Piechowiak	od 8 czerwca 2000 r. do 12 października 2000 r.
Paweł Jaros	od 16 lutego 2001 r. do 7 kwietnia 2006 r.
Ewa Sowińska	od 7 kwietnia 2006 r. do 30 czerwca 2008 r.
Marek Michalak	od 25 lipca 2008 r. do grudnia 2018 r.
Mikołaj Pawlak	od 14 grudnia 2018 r.

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji

Działanie KRRiT reguluje ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji wraz z późniejszymi nowelizacjami. Określa ona zasady, tryb działania, organizację KRRiT oraz szczegółowe zasady powoływania jej członków.

Logo KRRiT

Źródło: KRRiT, licencja: CC BY-ND 4.0.

Skład

W skład Rady wchodzi (po nowelizacji ustawy z 29 grudnia 2005 r.) 5 członków. Są oni wybierani przez: sejm – 2 członków, senat – 1, Prezydenta RP – 2. Kadencja członków KRRiT wynosi sześć lat, nie można zostać wybranym na drugą, pełną kadencję. Kadencja rady może zostać skrócona wspólną decyzją sejmu i senatu (przez odrzucenie corocznego sprawozdania) zatwierdzoną przez prezydenta.

Członkowie rady wybierają spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę.

Zadania

KRRiT w szczególności:

- określa w porozumieniu z premierem kierunki polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji;
- określa warunki prowadzenia działalności przez nadawców;
- przyznaje [koncesje](#) na rozpowszechnianie i rozprowadzanie stacji telewizyjnych i programów radiowych;
- sprawuje kontrolę nadawców w granicach określonych ustawą;
- wydaje opinie o projektach aktów ustawodawczych dotyczących radiofonii i telewizji.

Słownik

apolityczność

zasada, która zobowiązuje osoby sprawujące określone funkcje w państwie do nieangażowania się w żadną działalność polityczną; wiąże się to również z przynależnością do partii politycznej i związków zawodowych

immunitet

instytucja prawna, dzięki której osoba z niej korzystająca nie podlega określonym przepisom

kolegialność

zasada organizacyjna w procesie podejmowania decyzji przez ciała zbiorowe w organizacjach społecznych lub organach państwa

koncesja

zezwoleńie na wykonywanie określonego typu działalności; przejaw reglamentacji działalności gospodarczej dokonywanej przez państwo

niezawistość

podleganie w działaniach wyłącznie konstytucji i ustawom

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z miniwykładem dr. Krzysztofa Kowaluka i wykonaj ćwiczenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D4eOPLQyC>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału - dotyczy organów ochrony prawa i obywatela.

Ćwiczenie 1

Przedstaw rolę ombudsmana w czasach zimnej wojny.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, co wpływa na skuteczność działań ombudsmana.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach

Wystąpienie pokontrolne

Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Staszowie (dalej PIW) prawidłowo realizował swoje obowiązki w zakresie nadzoru nad Schroniskiem dla psów w Strzelcach. W ciągu miesiąca po nadaniu numeru weterynaryjnego przeprowadzona została kontrola w schronisku, której wynikiem było wydanie decyzji o wstrzymaniu działalności schroniska. Powodem wydania decyzji o wstrzymaniu działalności było stwierdzenie, że schronisko jest dopiero w trakcie budowy i nie ma możliwości, aby spełniało ono swoją funkcję.

Źródło: Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach, *Wystąpienie pokontrolne*, 2019 r., dostępny w internecie: nik.gov.pl [dostęp 21.05.2020 r.].

Dokończ zdanie.

Na podstawie fragmentu raportu Najwyższej Izby Kontroli można stwierdzić, że w opisanym przypadku NIK nie badał...

- celowości.
- legalności
- rzetelności.
- gospodarności.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r.

Art. 7a

Rzecznik nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Rzecznik nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Źródło: *Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r.*, dostępny w internecie: prawo.sejm.gov.pl [dostęp 21.05.2020 r.].

Wymień nazwy dwóch przywilejów Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawionych w podanym fragmencie ustawy.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” Biuro RPO

10 przykładów interwencji indywidualnych Rzecznika Praw Obywatelskich w 2017 r.

Pan Mirosław, który opiekuje się starym, bardzo już niesamodzielnym ojcem, nie dostał świadczenia pielęgnacyjnego, ponieważ zgodnie z ustawą dostać je może tylko opiekun osoby, która sprawność utraciła w dzieciństwie albo z niepełnosprawnością się urodziła. Co prawda Trybunał Konstytucyjny uznał takie kryterium za niezgodne z Konstytucją, ale ustawa nie została zmieniona. W imieniu pana Mirosława skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich napisała jego siostra, dzwoniąc do biura w Warszawie i prosząc o podjęcie działania.

Źródło: Biuro RPO, *10 przykładów interwencji indywidualnych Rzecznika Praw Obywatelskich w 2017 r.*, 4.01.2018 r., dostępny w internecie: rpo.gov.pl [dostęp 21.05.2020 r.].

Ćwiczenie 7

Źródła zdjęć: Sejm RP, licencja: CC BY 2.0; Kancelaria Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, licencja: CC BY-SA 3.0; Artur Hojny, licencja: tylko do użytku edukacyjnego; Adrian Grycuk, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

” (...)

Porozumienie obowiązuje od 1 stycznia 2015 r. W głównej części samoregulacji ustalono, jakie produkty będą mogły być reklamowane przy audycjach kierowanych do dzieci poniżej 12. roku życia, a jakie nie. (...)

W publikacji (...) „Reklamy żywności w programach dla dzieci poniżej 12 roku życia” opublikowano podsumowanie działań.

„Przeprowadzona analiza pozwala na stwierdzenie, że nadawcy programów dla dzieci podjęli przyjęte zobowiązanie, rezygnując z emisji reklam słodczy, napojów i słonych przekąsek”.

Źródło: (...), 24.02.2020 r., dostępny w internecie: wiadomoscihandlowe.pl [dostęp 21.05.2020 r.].

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Tomasz Malinowski

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

**Temat: Konstytucja RP. Rozdział IX – Organy kontroli państwowej i ochrony prawa.
Organy konstytucyjne**

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń:

1) przedstawia kompetencje Najwyższej Izby Kontroli, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu i prokuratury w Rzeczypospolitej Polskiej; uzasadnia znaczenie tych instytucji dla funkcjonowania państwa prawa.

IV. Prawa człowieka i ich ochrona.

Uczeń:

2) przedstawia sądowe środki ochrony praw i wolności w Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich; pisze skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich (według wzoru dostępnego na stronie internetowej); wykazuje znaczenie skargi konstytucyjnej.

Zakres rozszerzony

X. Kontrola władzy.

Uczeń:

2) podaje przykłady kontroli władzy przez media; analizuje – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania praw mediów; wyjaśnia rolę Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje zapisy w Konstytucji RP dotyczące Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji;
- charakteryzuje kompetencje organów kontroli państwowej i ochrony prawa;
- analizuje typy poleceń do ćwiczeń dotyczących organów kontroli państwowej i ochrony prawa oraz organów konstytucyjnych;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- rzutnik multimedialny.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przed lekcją zespół klasowy zostaje podzielony na grupy. Zadaniem każdej z nich jest przygotowanie prezentacji multimedialnej dotyczącej przydzielonego zagadnienia z sekcji „Przeczytaj”. Zagadnienia:
  - grupa 1 – NIK – skład, sposób powoływania, kompetencje, zakres kontroli;
  - grupa 2 – RPO – sposób powoływania, kompetencje, działania;
  - grupa 3 – RPD – sposób powoływania, kompetencje, działania;
  - grupa 4 – KRRiT – skład, sposób powoływania, kompetencje, działania;
  - grupa 5 – RPO – skarga do rzecznika, przykłady, wyniki działań.

Faza wstępna:

1. Wprowadzenie uczniów w temat lekcji: „Konstytucja RP. Rozdział IX – Organy kontroli państwowej i ochrony prawa. Organy konstytucyjne” i omówienie celów zajęć.
2. Uczniowie biorą udział w rozmowie wprowadzającej szczegółowo w przedstawiony temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Przedstawienie uczniowskich prezentacji (oprócz grupy 5). Po każdej z nich następuje omówienie: uczniowie mogą zadawać pytania prelegentom, weryfikować i uzupełniać informacje.
2. Uczniowie zapoznają się z medium w sekcji „Film”. Tworzą notatkę w formie mapy pojęć. Następnie wykonują polecenia i ćwiczenia dołączone do materiału.
3. Uczniowie z grupy 5 przedstawiają swoją prezentację nt. skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich. Pozostali uczniowie zapisują przykłady spraw, jakimi zajmował się RPO i pytania z nimi związane. Następnie prowadzą dyskusję dotyczącą rodzaju skarg wpływających do RPO, procedury ich składania, wyników rozpatrzenia itp. Na końcu odpowiadają na pytanie: „Czy według nich urząd RPO działa skutecznie?”
4. Praca w grupach z treścią e-materiału. Uczniowie na podstawie prezentacji, sekcji „Przeczytaj” oraz informacji zawartych w multimedium w sekcji „Film” układają pytania do quizu dla innych grup. Następnie wspólnie określają zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na czas lub na liczbę poprawnych odpowiedzi). Przeprowadzenie gry w klasie. Wybrana osoba dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.
5. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.

2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne, których nie rozwiązali na zajęciach.

Materiały pomocnicze

Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich z dnia 15 lipca 1987 r., prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, isap.sejm.gov.pl.

Ustawa o Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 23 grudnia 1994 r., isap.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, isap.sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.